

Ontwikkelingen Mestbeleid

Technische briefing Tweede Kamer
25 maart 2026

Inhoud

Algemeen

- › Nitraatrichtlijn en Kaderrichtlijn Water
- › Waterkwaliteit

Ontwikkelingen

- › 8^e Actieprogramma Nitraatrichtlijn
- › Geen derogatie
- › Regels 2026, NV-gebieden
- › Evaluatie Nitraatrichtlijn
- › Bedrijfsgerichte doelsturing
- › Minas
- › Mestmarkt
- › Renure (kunstmestvervanger)
- › Mestverwerking en - vergisting
- › Versterkte handhavingsstrategie
- ›

Nitraatrichtlijn en Kaderrichtlijn water

Nitraatrichtlijn

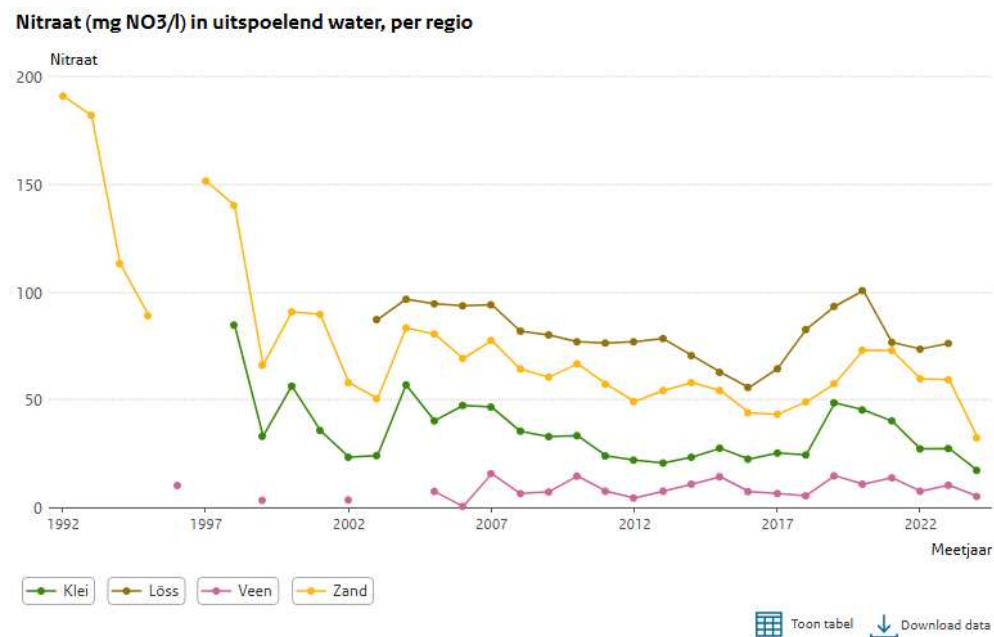
- Doel:
 - Verminderen/voorkomen verontreiniging water door nitraten uit agrarische bronnen;
 - Verdere verontreiniging van dien aard voorkomen.
- Waterkwaliteit:
 - Nitraatverontreiniging grondwater;
 - Eutrofiëring oppervlaktewater (inclusief kust- en overgangswateren);
- Aanwijzen nitraat kwetsbare zone of actieprogramma op het gehele grondgebied.

Kaderrichtlijn water

- Ziet op alle bronnen van waterverontreiniging en op alle wateren die de lidstaat heeft aangewezen en kent eind 2027 een verplichting om te komen tot een ecologisch goede watersituatie;
- Primaire stelselverantwoordelijkheid minister IenW.

Grondwaterkwaliteit

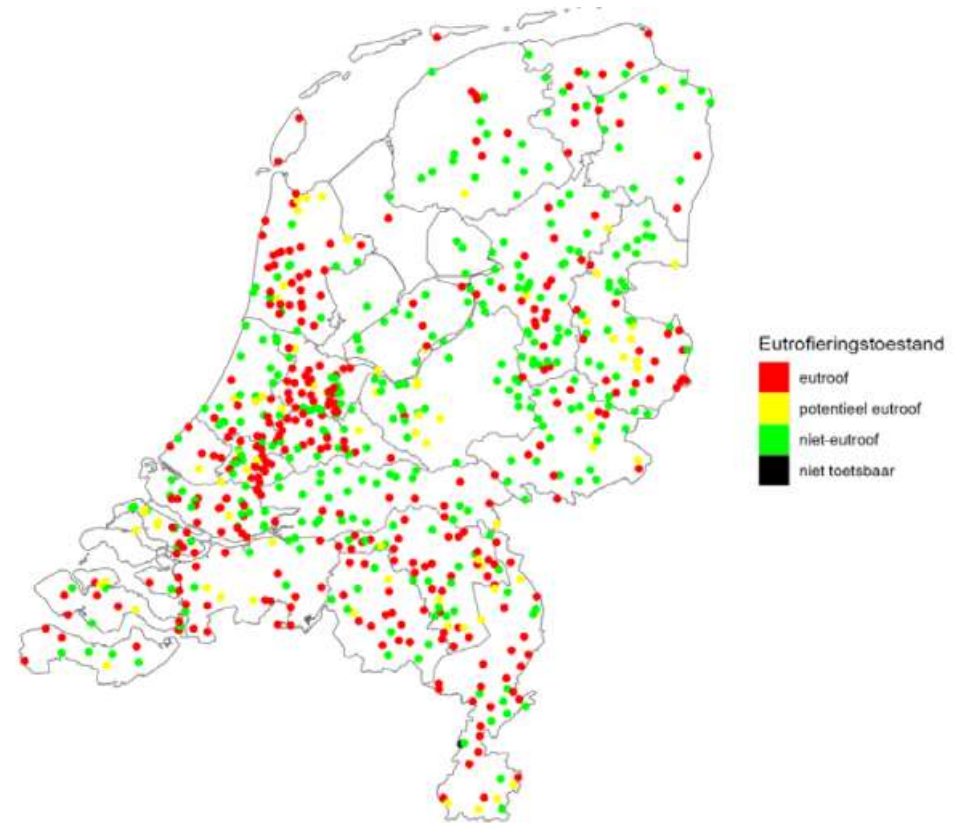
Figuur 1 Ontwikkeling concentratie nitraat (mg NO₃) in het uitspoelend water in de vier grondsoortregio's.

Bron: RIVM, LMM

Oppervlaktewaterkwaliteit

- Vaststelling eutrofiëring.
- Eutrofiëring wordt bepaald door stikstof en fosfor in combinatie met biologische factoren (bijvoorbeeld algengroei).
- Situatie in Nederland:
 - Fosfor in het westen van het land.
 - Stikstof in geheel Nederland.

8^e actieprogramma Nitraatrichtlijn

- 19 december 2025: Kamerbrief, kabinetsbesluit om 8^e actieprogramma niet vast te stellen.
- Moties:
 - Grinwis cs: besluitvorming over en vaststelling van 8^e actieprogramma wordt overgelaten aan een nieuw kabinet.
 - Kostic: 8^e actieprogramma in lijn met verplichtingen uit de KRW en de Nitraatrichtlijn.
- Nu gestart met voorbereidingen 8e actieprogramma:
 - Vaststelling 8e Actieprogramma door min LVVN mede namens min IenW.
 - Het 8e Actieprogramma moet in lijn zijn met de verplichtingen uit de Nitraatrichtlijn en de Kaderrichtlijn Water (KRW).
 - Met betrokkenheid provincies, waterschappen, sectorpartijen, koepel drinkwaterbedrijven en natuurorganisaties.

Geen verlenging derogatie voor Nederland

- 22 december 2025: brief EC m.b.t afwijzing verzoek derogatie.
- Reactie Europese Commissie:
 - Waterkwaliteit is in Nederland onvoldoende, verbetering nodig.
 - Het 8^e actieprogramma zal voldoende stappen moeten laten zien om de grond- en oppervlakte waterkwaliteit te verbeteren.
 - Onvoldoende maatregelen voor vermindering stikstofemissie op Natura 2000-gebieden, risico op meer stikstofemissies door een derogatie.
 - Mestproductieplafonds (voorwaarde derogatiebeschikking 2022-2025) worden niet gehaald.
 - Nederland heeft tot op heden geen grondgebondenheidsnorm ingevoerd.

Regels 2026: uit 7^e AP en derogatiebeschikking

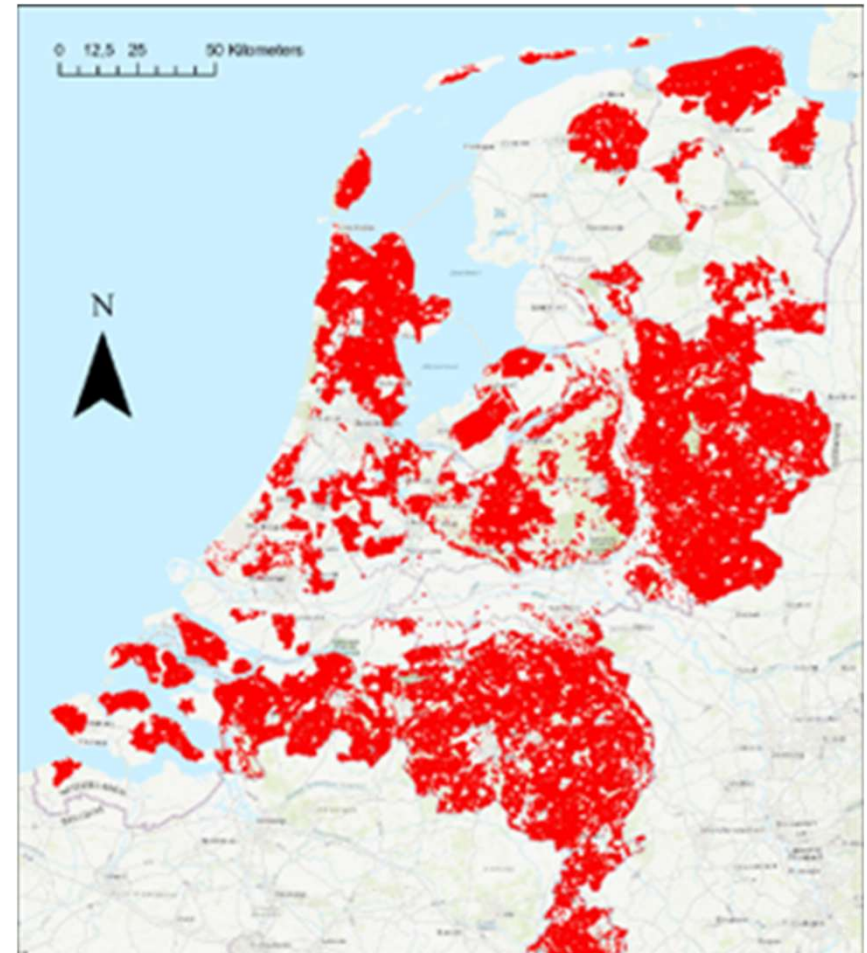
- Kamerbrief 19 februari 2026:
 - Bouwplanmaatregelen uit het 7^e AP.
 - Algemene voorwaarden derogatiebeschikking:
 - Verlaagde mestproductieplafonds 2025.
 - Met nutriënten verontreinigde gebieden (NV-gebieden): 20% korting stikstofgebruiksnorm.
 - Bufferstroken: 0,5 – 3 meter.
 - Versterkte handhavingsstrategie.

NV-gebieden

- Aanwijzing definitief sinds 2024:
 - Voorwaarde uit derogatiebeschikking aanwijzing voor grondwater én oppervlaktewater;
 - Korting van 20% stikstofgebruiksnormen, zowel in stikstof- als fosforgebieden.
- Geen herijking vastgesteld in 2025, huidige NV-gebieden blijven in 2026 gelden.
- Voorbereiding 8e Actieprogramma: afstemming met waterschappen over vervolg.

Evaluatie Nitraatrichtlijn

- Evaluatie Nitraatrichtlijn: traject met publieke consultaties, onderzoeken en consultaties bij lidstaten in expertgroep.
- EC-rapportage over evaluatie Nitraatrichtlijn volgt in de komende maanden.
- Niet zeker of de evaluatie daadwerkelijk zal leiden tot een herziening van de Nitraatrichtlijn

Bedrijfsgerichte doelsturing waterkwaliteit

- Agrariërs verkrijgen inzicht in de grondwaterkwaliteit onder hun percelen, via N-mineraal metingen en kunnen op basis van resultaten sturen (handelsperspectief).
- Motie Grinwis: voortzetten doelsturing, meten in het najaar 2026.
- Uitwerking ingroeipad doelsturing in het kader van het 8^e AP, ook in het licht van de KRW.

Minas (1998 – 2006)

- MINAS: administratief systeem van mineralen in- en output.
- Met MINAS had Nederland geen stelsel van gebruiksnormen (verplichting uit Nitraatrichtlijn).
- MINAS was een vorm van doelsturing, prikkel om fosfaat- en stikstofoverschotten op bedrijfsniveau te verlagen.
- Het Europese Hof van Justitie oordeelde dat Minas niet toereikend is om te kunnen voldoen aan de verplichtingen uit de Nitraatrichtlijn, omdat:
 - Geen gebruiksnormen, geen norm voor dierlijke mest.
 - Afrekening achteraf, Nitraatrichtlijn gaat uit van preventie.
- 2006: invoering gebruiksnormen.

Mestmarkt

- Door vervallen derogatie druk op mestmarkt: nationaal mestoverschot is toegenomen.
- Effect op mestmarkt: mestproductie, mestplaatsingsruimte, mestverwerking en export.
 - Renure (kunstmestvervangers);
 - Verlaging mestproductie via vrijwillige beëindiging, bijvoorbeeld:
 - LBV- en LBV-plus regelingen.
 - Vrijwillige beëindigingsregeling ligt ter prenotificatie bij de EC.
 - Verlaging mestproductie via extensiveringsregeling, ligt ter notificatie bij de EC.
 - Mestverwerking (subsidies) en exportbevordering.
- Handhaving: Taskforce Mestmarkt.

Renure (kunstmestvervangers)

- Landbouwer kan maximaal 80 kg stikstof uit Renure-meststoffen gebruiken boven op de gebruiksnorm dierlijke mest van 170 kg stikstof per hectare.
- Sinds 2 maart 2026 Europese regelgeving van kracht.
- Gebruik van Renure-producten (ammoniumzouten, mineralenconcentraat en struviet) onder voorwaarden toestaan in Nederland nadat nationale regelgeving geïmplementeerd is.
- Nationale regelgeving, inwerkingtreding verwacht voor de zomer.
- Stimuleren opschaling van mestverwerkingsinstallaties voor productie Renure-meststoffen

Doelen mestverwerking

Mestverwerking is gericht op meerdere doelen:

- Concentreren meststoffen voor beter gebruik en transport:
 - Renure-meststoffen: mineralenconcentraat (omgekeerde osmose filters) en ammoniumzouten (luchtzuivering met een zuur) uit dunne fractie van gescheiden drijfmest.
 - Korrelen (met name pluimveemest).
 - Composteren (van vaste meststromen).
- Exportwaardig maken:
 - Hygiëniseren (verhitten om pathogenen te doden) in een erkende biogas-, composteer- of mestverwerkingsinstallatie.

Biogas/elektriciteit uit mestverwerking

- Mestverwerking gericht op de productie van energie:
 - Verbranding pluimveemest voor productie elektriciteit.
 - Vergisting voor productie biogas:
 - Organisch materiaal wordt door bacteriën omgezet in methaan;
 - Het stikstof- en fosfaatgehalte in de mest wijzigt niet (geen effect op balans mestmarkt).
- Biedt mogelijkheden voor reduceren broeikasgasemissies (vergisting) en ammoniakemissies (productie Renure-meststoffen) uit mest/digestaat.

Mestproductieplafonds en afoming

- Om de hoeveelheid dierlijke mest die in Nederland geproduceerd mag worden te begrenzen, zijn in de Meststoffenwet mestproductieplafonds – uitgedrukt in kilogrammen fosfaat en stikstof - opgenomen.

- Mestproductieplafonds per 1 januari 2025:
 - nationale plafonds: 135,0 mln. kilogram fosfaat en 440,0 miljoen kilogram stikstof;
 - sectorplafond melkvee: 71,8 mln. kilogram fosfaat en 267,8 mln kilogram stikstof;
 - sectorplafond varkens: 27,8 mln. kilogram fosfaat en 0,3 mln kilogram stikstof;
 - sectorplafond pluimvee: 20,3 mln. kilogram fosfaat en 48,4 mln kilogram stikstof.

Mestproductieplafonds en afroming

- De mestproductie wordt nauwlettend gemonitord op basis van de kwartaalrapportage van het CBS over de verwachte mestproductie (uitgedrukt in kg fosfaat en stikstof)
- Per 9 december 2025 zijn de afromingspercentages bij de overdracht van varkens- en pluimveerechten op nul procent vastgesteld
 - Deze waren eerder vastgesteld op 22% varkenshouderij en 13% pluimveehouderij).
- De afromingspercentages voor melkvee zijn 30%.
- Coalitieakkoord: “Voor de zomer worden de verschillende afromingspercentages na overleg met betrokken partijen vastgesteld, op basis van wat vanuit de bredere opgave nodig is”.

Versterkte handhavingsstrategie mest (VHS) en Taskforce mestmarkt

- Het toezicht door de NVWA en de inzet van RVO op de naleving van de mestregelgeving is onverkort voortgezet. Hiervoor is extra inspectiecapaciteit beschikbaar gesteld.
- Verplichting gebiedsgerichte handhaving (GGH) vanuit derogatiebeschikking wordt voortgezet: samenwerking Rijk (NVWA, OM, RVO) en regionale overheden. GGH is uitgebreid met meer gebieden.
- Een risicogerichte aanpak, waarbij administratieve en fysieke controles zo veel mogelijk plaatsvinden op basis van risicoanalyse. De handhavingscapaciteit wordt met name ingezet waar de risico's van niet-naleving het grootst zijn.

Taskforce Mestmarkt

Door afname van de mestplaatsingsruimte is er een disbalans tussen vraag en aanbod van mest ontstaan en is de druk op de mestmarkt toegenomen.

Daarom wordt ingezet op monitoring van de ontwikkeling van de mestmarkt en extra toezicht en handhaving.

Hiervoor is in 2024 samen met RVO en NVWA een taskforce mestmarkt opgericht. Deze taskforce maakt het mogelijk om snel te reageren op signalen uit het veld.

In deze taskforce is een systeem opgezet om de ontwikkelingen in de mestmarkt, mogelijke risico's en problemen op bedrijfsniveau als gevolg van een toenemende druk op de mestmarkt in beeld te brengen en te monitoren, zodat indien nodig gerichte maatregelen en interventies ingezet kunnen worden.

